

DANSK KRONIK

Socialministeriet har nedsat et udvalg, som skal drøfte alle spørgsmål vedrørende *åndssvageforsorgen* og stille forslag til socialministeriet om de forbedringer i for sorgen, som udvalget anser for hensigtsmæssige. Udvalget har adgang til, hvis det viser sig ønskeligt, at afgive særskilte forslag vedrørende enkelte spørgsmål inden for *åndssvageforsorgen*, som bør fremmes forud for andre. Ved udvalgets nedsættelse har socialministeriet fremhævet, at der i de senere år er sket en stærk stigning i antallet af personer under *åndssvageforsorg* — tallet er nu omkring 16.000 —, og at de skærpede krav til for sorgen har gjort en udbygning på væsentlige punkter nødvendig. Der er bl. a. brug for en forøgelse af antallet af pladser i institutionerne og for en modernisering af disse. Der skal tages stilling til fremkomne forslag om oprettelse af nye institutioner af forskellige kategorier: børnehaver, beskæftigelseshjem, værksteder etc. Også den kontrollerede familiepleje bør tages op til overvejelse, og for hele *åndssvageforsorgen* rejser sig spørgsmålet om en eventuel overgang fra private organisationer til staten, som allerede dækker forsorgsudgifterne. Udvalgets formand er direktøren for *særforsorgen E. Leuning*, og dets sekretær er kontorchef i socialministeriet *F. M. Hartmann*.

I folketinget stillede folketingsmand *Gottschalck-Hansen* den 17. marts 1954 følgende spørgsmål til justitsministeren: „Agter ministeren at ændre den hidtidige praksis med hensyn til *løsladelse af psykisk defekte forbrydere?*“ Som begrundelse for forespørgslen henviste folketingsmanden til, at der ifølge en artikel i „*Aarhus Stiftstidende*“ skulle være forekommet en række tilfælde i de sidste 7—8 år, hvor drab og voldshandlinger var begået af psykisk unormale personer, som tidligere havde været underkastet administrativ frihedsberøvelse eller i henhold til en straffedom været anbragt i psykopatforvaring eller under sindssyge- eller *åndssvageforsorg*. I sit svar henledte justitsminister *Hækkerup* opmærksomheden på, at spørgsmålet om *løsladelse af personer*, der er dømt som psykisk unormale, henhører under domstolene, og at kun *løsladelsen af personer*, som er idømt straf, afgøres af justitsministeren. En særlig gruppe er de tilfælde, hvor *åndssvageforsorg* og *børneforsorg* iværksættes gennem tiltalefrafald. Ministeren havde tilvejebragt oplysninger om alle de konkrete sager, der var blevet nævnt i pressen; kun i fire af disse tilfælde var der tale om *løsladelse fra fængsel*, og ministeren fandt ikke grundlag for at ændre den praksis, som følges, og som i høj grad tager hensyn til de foreliggende oplysninger om lovovertrædernes farlighed.

Professor, dr. med. *Erik Strömngren* beskæftigede sig med problemet i en kronik i „*Berlingske Tidende*“ den 16. marts 1954: „*Vold begået af psykisk abnorme*“. Han kendte nøje fire af de tilfælde, som var omtalt i pressen, og fastslog, at en psykiater ikke kunne have forudset de forbrydelser, som i disse tilfælde fulgte efter udskrivningen fra *sindssygehospital*. Professor *Strömngren* betegnede det som en grov og alde-

les meningsløs insinuation (fremsat af „Aarhus Stiftstidende“), „at man (d. v. s. lægevidenskaben) hellere løber risikoen for et lystmord mere end helgarderer sig i forholdet til et sådant menneske“. Psykiaterne må stadig søge at nå videre i erkendelsen af de psykisk unormales kommende farlighed, men helgardering er ikke mulig, medmindre man tilbageholder patienterne i et hidtil uhørt omfang.

Professor, dr. jur. *W. E. von Eyben* har i en kronik i „Politiken“ den 27. april 1954, *Ungdommen i retsmaskineriet*, behandlet spørgsmålet om domstolenes medvirken i sager om iværksættelse af børneforsorgsforanstaltninger, herunder sager som rejses på grund af lovovertrædelser. Professor von Eyben anbefaler som den generelle ordning, at det bliver de almindelige domstole, uden medvirken af særlige sagkyndige eller af lægdommere, der gøres til kontrolinstans i fjernelssager, og specielt om *tillalefrafald* hedder det i kronikken: „Alt foregår i princippet som en almindelig retssag indtil det øjeblik, da retten høfligt må spørge andre myndigheder, hvad de finder for rigtigst at bestemme Mon det gør noget indtryk på den unge, at dommeren i stedet for at afsige en dom læser en skrivelse op fra statsadvokaten? Næppe. Men det gør et vist indtryk på dommeren, at han er sat ud af spillet. Han har intet med sagen at gøre mere. Sagen er for ham fuldstændig afsluttet. Kun hvis den unge laver nye forbrydelser, således at sagen på nyt grundlag kommer for retten, ser dommeren sagen igen. Men en mulighed for at gribe kontrollerende ind på samme måde, som hvis der er givet betinget dom, har retten i denne sin egenskab ikke. Det ville være meget ønskeligt, om dommerne fik tillagt kompetencen på dette område, således at de ikke blot skulle optræde i rollen som postbude, der viderebringer afgørelser, truffet af andre myndigheder. Det vil også være rigtigt, om det var retten, de unge og deres pårørende kunne henvende sig til, hvis man fandt, at børneværnet gik for vidt i sine krav over for unge, mod hvem der er frafaldet tiltale.“

En ny *lov om rigsretten*, lov nr. 100 af 31. marts 1954, har nu afløst rigsretsloven af 1852. Grundlovens bestemmelser om rigsretten (§§ 59 og 60) er indarbejdet i lovens §§ 1 og 2; iøvrigt hviler lovtexten i det hele på rigsretsloven af 1939, som på grund af det dengang fremsatte grundlovsforslags forlis ikke trådte i kraft.

Ankenævnet, som blev nedsat i henhold til *retsplejelovstillægget af 1945*, ophæves med udgangen af juni måned 1954. Dets funktionsperiode blev i 1952 forlænget for to år, og der er nu vedtaget en lov om ophævelse af §§ 8, 9, 11 og 13 i *retsplejelovstillægget*. Herefter vil *retsplejelovens* almindelige regler om anke og genoptagelse finde anvendelse på sager om forræderi og anden landsskadelig virksomhed, således at tilladelse til anke af en underretsdom efter ankefristens udløb beror på landsrettens afgørelse, medens spørgsmålet om genoptagelse henhører under den særlige klageret.

Kriminalloven for Grønland er nu vedtaget (lov nr. 55 af 5. marts 1954). En udførlig omtale af lovens indhold og spesielt af dens sociologiske baggrund vil blive givet her i tidsskriftet af fuldmægtig i Grønlandsdepartementet *Verner Goldschmidt*.

Knud Waaben.

NORSK KRONIKK

Det har vært en viss uro omkring Berg arbeidsskole for unge lov-
overtredere. Av de 34 unge menn som skolen hittil har mottatt, har 22
rømt en eller flere ganger, og mange av dem har i forbindelse med
flukten begått biltyverier, innbrudd og andre kriminelle handlinger.

Det ble etterhvert nokså klart at arbeidsskolen trengte en lukket av-
deling (som lenge hadde vært planlagt) som et nødvendig supplement,
og en slik er også nå kommet i gang ved at arbeidsskolen har overtatt
en bygning ved Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt, som ligger i
nærheten av Berg. Meningen er at de som rømmer fra Berg etter direk-
tørens bestemmelse skal plasseres i den lukkede avdeling for en kortere
eller lengre tid, men samtidig skal den nye avdeling være mottakelses-
avdeling for alle innsatte.

Regjeringen har fremmet proposisjoner om endringer i reglene om
betinget dom, om opphevelse av straffen for homoseksualitet og om
innføring av en ny lovbestemmelse (strl. § 390 a) til vern mot psykiske
krenkelser. Proposisjonene følger i det vesentlige Straffelovrådets inn-
stilling (omtalt i NTfK 1953 s. 178), bortsett fra at de strenge særregler
for homoseksuelle foreningers virksomhet ikke er medtatt. Begrunnel-
sen er bl. a. at man ikke har holdepunkt for å anta at det er behov for
slike særregler.

Den amerikanske gruppeterapeut og fengselsdirektør Lloyd McCorkle,
som er kommet til Skandinavia på svensk initiativ, har oppholdt seg
en ukes tid i Oslo etter invitasjon av Fengselsstyret og har forelest om
gruppeterapi for høyere funksjonærer knyttet til fengselsetaten og
Fengselsstyret.

Som ny direktør ved Botsfengslet etter direktør Andr. Hauge er an-
satt direktør Niels Iuell ved Opstad tvangsarbeidshus.

Vilhelm Aubert har fått den filosofiske doktorgrad på sin avhandling
om straffens sosiale funksjon. Aubert har bl. a. tidligere utgitt *Pris-
kontroll og rasjonering* — en rettssosiologisk forstudie (Oslo 1950,
stensilert) og er medforfatter av *En lov i søkelyset* (Oslo 1952).

Anders Bratholm.

SVENSK KRÖNIKA

Den år 1952 antagna lagen med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig¹⁾ och därtill hörande författningar skall träda i kraft den 1 juli 1954. Lagen stadgar förbud att döma den som ej fyllt 18 år till fängelse, straffarbete eller förvaring, om ej särskilda skäl föreligger. Vidare skall domstol kunna utan förmedling av en villkorlig dom överlämna åt barnavårdsnämnd att vidtaga åtgärd för den tilltalades omhändertagande för skyddsuppfostran; samtidigt upphäves 8 § andra stycket lagen om villkorlig dom. Den nya lagstiftningen avser vidare bl. a. att göra förfarandet i mål rörande brott av underårig snabbare.

I ett tidigare nummer²⁾ lämnades en redogörelse för ett förslag till utbyggnad av vårdorganisationen för förvarade och internerade.

Justitieministern, som behandlat frågan i proposition, fann att utredningens förslag hade många förtjänster. Man kunde emellertid enligt honom inte bortse från att en koncentration av hela klientelet till en så stor anläggning som ifrågasatts för detta besvärliga klientel kunde medföra olägenheter i flera avseenden. Man borde inte nu i ett sammanhang binda sig för en så betydande utbyggnad som föreslagits, utan pröva sig fram. I första hand borde man göra en mera begränsad utbyggnad av Hallanstalten. Utbyggnad skall nu ske på det sättet att på Hall uppföres en ny sluten avdelning för 72 intagna. Olika meningar har gjort sig gällande om byggnaden skall byggas inom eller utom murområdet. Justitieministern förbehådar att frågan om anordnande av verkstäder och om uppförandet av ett par nya öppna avdelningar skall utredas till nästa riksdag.

Justitieministern har vidare begärt anslag för att kunna latta på överbeläggningen å fångvårdsanstalterna. Han framhåller, att den mera begränsade utbyggnaden av Hall medför att endast ett mindre antal platser frigöres på andra anstalter. Justitieministern uttalar, att den snabba ökningen av fångantalet under senare år är den senaste fasen i en märklig utvecklingskurva som har sin motsvarighet i hela den västerländska kulturkretsen; under de senare krigsåren utvisade fångantalet en kraftig stegring; efter fredens inträde sjönk antalet hastigt men sedan har en mycket betydande ökning inträtt. Av framlagda siffror framgår att det årliga medelantalet intagna stigit från ett bottenläge på omkring 2.000 år 1948 till över 3.000 år 1953.

De snabba fluktuationerna hos fångantalet gör det enligt justitieministern motiverat att tillgripa anordningar av mera provisoriskt slag vid sidan av den pågående utbyggnaden av det permanenta anstalts-systemet, och han tänker sig att sju barackförläggningar anordnas för sammanlagt 210 intagna.

¹⁾ Se NTfK 1953 s. 79.

²⁾ NTfK 1953 s. 373.

Riksdagen har nu beviljat medel för detta ändamål, men har samtidigt uttalat, att med hänsyn till sådana osäkra faktorer som tillgång- en på lämpliga arbetsobjekt och lämplig arbetskraft bland internerna, anslagen bör kunna användas även till förläggningar av annan typ och storlek än vad som föreslagits.

Förslag till åtgärder för att nedbringa väntetiderna vid sinnesundersökning i brottmål framlades förra året¹⁾. Frågan har nu behandlats av statsmakterna. Justitieministern uttalar, att den mest rationella lösningen är att tillföra organisationen ett större antal psykiatrer och att på längre sikt en utökning av psykiaterkåren är nödvändig. För närvarande måste emellertid även andra åtgärder tillgripas.

Beträffande de uppslag som framförts framhålls, att ökad användning av s. k. 4 §-undersökning i viss utsträckning kan ersätta sinnesundersökning enligt sinnessjuklagen. Justitieministern hade uttalat, att det skulle vara möjligt att straffriförklara en tilltalad på grund av sådan mindre undersökning, och som en konsekvens härav föreslog han, att denna mindre undersökning skulle jämföras med sinnesundersökning enligt sinnessjuklagen också i det hänseendet att intagning på sinnessjukhus skulle kunna ske direkt på grund av domen och utlåtandet. Riksdagen ville inte gå med på att på detta sätt vidga användningsområdet för de korta undersökningarna. Riksdagen uttalade att redan gällande lydelse av 41 § sinnessjuklagen medger att sinnesundersökning underlåtes i uppenbara fall av straffrihet; kort läkarundersökning kan användas för att vinna säker utredning om sådana fall.

Man har inte följt förslaget att differentiera de egentliga sinnesundersökningarna. Den erforderliga differentieringen bör bygga på anvisningar, utfärdade i administrativ ordning, vilka inskräper vikten av att undersökningarna i varje särskilt fall anpassas efter vad som är behövligt. I lagen bibehålls den nuvarande maximifristen av sex veckor, men det tillägges att undersökning skall verkställas med största möjliga skyndsamhet. Befogenhet att medge uppskov med avgivande av utlåtande skall tillkomma medicinalstyrelsen. — Den obligatoriska granskningen av alla utlåtanden i medicinalstyrelsen upphäves.

I anslutning till den nya lagstiftningen har lagen av den 22 juni 1939 om särskild förundersökning i brottmål ersatts av en lag om personundersökning i brottmål. Genom en ändring i lagen om straffregister har föreskrivits, att i registret skall intagas uppgift huruvida personutredning verkställts beträffande den som antecknas i registret. Från straffregistret lämnade utdrag bör sedermera innehålla uppgift härom till ledning för domstol och annan myndighet, som handlägger nytt ärende beträffande samma person.

¹⁾ Se NTfK 1953 s. 267.

För att utreda frågan om förnyelse av anstaltsbeståndet inom fångvården har tillsatts en utredning med landshövdingen *Thorwald Bergquist* som ordförande. Övriga ledamöter är byråcheferna *Torsten Eriksson* och *Bertil Forssell*, grosshandlaren *Wilhelm Josephson*, byrådirektören *Paul Tammelin* och generaldirektören *Gunnar Wejke*. Bland utredningens uppgifter ingår att utarbeta förslag till ersättningsbyggen för centralanstalterna å Långholmen samt i Malmö, Göteborg och Härnösand. I första hand bör frågan om centralanstalt för Stockholm upptagas; det framhålles att Långholmen bör nedläggas så snart möjligheter därtill föreligger.

Frågan om utöandet av benådningsrätten har på senare tid tilldragit sig stor uppmärksamhet. I en interpellation i riksdagen hemställdes att justitieministern ville redogöra för de principer som ligger till grund för att en kombination av frihetsstraff och villkorlig dom i många fall använts vid utöandet av benådningsrätten, och för den omfattning, i vilken benådningsrätten under senare år utövats. Justitieministern uttalade i sitt svar, att statistiken inte ger stöd för påståendet att nåd under senaste år beviljats i större omfattning än tidigare. Mot detta framfördes i debatten synpunkten, att reformerna inom reaktions-systemet borde leda till minskad användning av nådeinstitutet. Förfarandet i nådeärenden fick inte någon närmare belysning; synpunkter på denna fråga har emellertid framförts i pressen. — Domstol kan inte nu kombinera en villkorlig dom med ovillkorligt straff; kombinationen kan emellertid inträffa om den som erhållit villkorlig dom för nytt brott erhåller ovillkorligt straff utan att det tidigare anståndet förklaras förverkat. I nådeväg har i några fall om året föreskrivits att den dömda först skall avtjäna en del av straffet men sedan få villkorligt anstånd med återstoden. Justitieministern förklarade, att något hinder inte förelåg att i nådeväg meddela sådant beslut och att det stundom kunde vara en lämplig åtgärd och att man kunde överväge en lagändring i detta hänseende; han nämnde att tanken att kombinera olika brottspåföljder varit föremål för kriminalpolitiska diskussioner och för närvarande övervägdes av strafflagberedningen.

Carl Holmberg.